

Szentgáli-Tóth Boldizsár Artúr

Az Alkotmánybíróság határozata Magyarország Alaptörvénye egyes átmeneti rendelkezéseiről*

Az átmeneti rendelkezések (2011. december 31.) alaptörvény-ellenességének vizsgálatára irányuló utólagos normakontroll

Hivatalos hivatkozás: 45/2012. (XII. 29.) AB határozat, ABH 2013, 2.

Tárgyszavak: az alkotmány egysége • alkotmányvédelem • beépülési parancs • csúszdatörvény • jogalkotásra adott felhatalmazás • jogbiztonság • jogforrási hierarchia • Magyarország Alaptörvényének átmeneti rendelkezései (továbbiakban: Ár.)

1. Az indítványok
2. A döntés érvelése
 - 2.1 A többségi álláspont
 - 2.2 Párhuzamos és különvélemények
3. A rendelkező rész és a *ratio decidendi*
4. Az érvelés kritikája
 - 4.1. A döntés érvelésének kritikája
 - 4.2. A párhuzamos és különvélemények érvelésének kritikája
5. Az eset jelentősége

1. Az indítványok

Szabó Máté, az alapvető jogok biztosa 2012. március 13-án kelt, az Alkotmánybírósághoz benyújtott beadványában¹ elsődlegesen az Ár. egészének, másodlagosan az Ár. egyes rendelkezéseinek megsemmisítését kezdeményezte.² Az AB-nek az indítvány alapján vizsgálnia kellett az Ár. jogforrási helyzetét, az Ár. jogforrási hierarchiában elfoglalt helyét, azt, hogy az Ár. része-e az Alaptörvénynek, illetve tekinthető-e az Alaptörvényt módosító vagy kiegészítő törvénynek.

Az alapvető jogok biztosának az AB-hoz érkezett indítványa a következő főbb érveken alapult:

– a biztos álláspontja szerint a jogállamiság és jogbiztonság elvét sérti, hogy az Ár. jogforrási rendszerbeli státusza bizonytalan;

– a biztos alaptörvényellenesnek ítéli az Ár. 31. cikk (2) bekezdését azért, mert túlterjeszkedik az Alaptörvényben foglalt felhatalmazáson, amikor kimondja, hogy az Ár. az Alaptörvény részét képezi³;

– a biztos kifogásolja továbbá, hogy az Ár. második, *Átmeneti rendelkezések az Alaptörvény hatálybalépéséhez kapcsolódóan* című része tartalmaz nem átmeneti jellegű szabályokat is⁴; másodlagosan tehát ezen rendelkezések megsemmisítését kéri.

Az indítványozó az AB nyilatkozattételre felhívó végzésére válaszolva 2012. szeptember 27-i keltű beadványában módosította és kiegészítette az alapindítványát. Az indítványozó – a jogszabályi környezet változására tekintettel – visszavonta az Ár. egésze alaptörvény-ellenességének a megállapítására és megsemmisítésére, és az Ár. 30. cikke megsemmisítésére előterjesztett indítványát. Továbbra is fenntartotta az Ár. 31. cikk

(2) bekezdése megsemmisítésére irányuló indítványát. Fenntartotta továbbá az indítványozó az Ár. alábbi rendelkezéseinek a megsemmisítésére vonatkozó indítványát is: a kommunista diktatúrából a demokráciába való átmenetről szóló rész, az Ár. „preambuluma” és az 1-4. cikke, az Ár. 11. cikk (3) és (4) bekezdése, az Ár. 21. és 22. cikkei, az Ár. 27. cikke, az Ár. 28. cikk (3) bekezdése, az Ár. 29. cikke, az Ár. 32. cikke.

Az indítványozó továbbra is az Alaptörvény Záró rendelkezéseinek 3. pontjával, a B) cikk (1) bekezdésével tekintette ellentétesnek az Ár. fenti rendelkezéseit.

Az AB 2012. december 30-án hirdette ki döntését. Az ügy előadó bírja Bihari Mihály volt, párhuzamos véleményt csatoltak Holló András és Stumpf István alkotmánybírók, különvéleményt pedig Balsai István, Dienes-Oehm Egon, Lenkovics Barnabás, Szalay Péter és Szívós Mária alkotmánybírók.

* Szakmai lektor: Jakab András.

1 A JB-2302/2012. Az indítvány szövege letölthető: [public.mkab.hu/dev/dontesek.nsf/0/b139ef59dd213d0bc1257ada00524ec0/\\$FILE/ATTU2GAV.pdf/2012_2559.pdf](http://public.mkab.hu/dev/dontesek.nsf/0/b139ef59dd213d0bc1257ada00524ec0/$FILE/ATTU2GAV.pdf/2012_2559.pdf).

2 Ezúton szeretném megköszönni Dezső Mártának, az ELTE Alkotmányjogi Tanszék tanszékvezető egyetemi tanárának tanácsait, észrevételeit és a témáról vele folytatott eszmecsereket.

3 Lényegében ugyanerre alapozta 2012. január 31-én nyilvánosságra hozott fiktív alkotmánybíróági indítványát az Eötvös Károly Intézet. Lásd: SOMODY Bernadette – SZABÓ Máté Dániel: „Alkotmányellenes az Alaptörvény átmeneti rendelkezéseit az Alaptörvény részévé tenni”; www.ekint.org/ekint/ekint.news.page?nodeid=500.

4 Bánkúti et al. álláspontja értelmében „Az Átmeneti Rendelkezések több olyan passzust is tartalmaznak, amelyek egyáltalán nem kapcsolódnak az Alaptörvény hatálybalépéséhez. Ezek a passzusok bármennyire is az átmeneti rendelkezésekről alkotott dokumentumban szerepelnek egyszerű törvényi rendelkezéseknek tekintendők”. BÁNKÚTI Miklós et al.: „Vélemény Magyarország új alkotmányos rendjéről: amicus brief a Velencei Bizottságnak az Alaptörvény átmeneti rendelkezéseiről és a legfontosabb sarkalatos törvényekről.” (2012. február. 8.); www.ekint.org/ekint_files/File/tanulmanyok/amicus_cardinal_laws_magyar_final.pdf.

2. A döntés érvelése

2.1 A többségi álláspont

(I) Az AB miután megállapította, hogy az absztrakt utólagos normakontrollt kérő indítvány az annak benyújtására jogosult személytől érkezett, és megfelel az Abtv.-ben foglalt formai feltételeknek, azt vizsgálta meg, hogy van-e hatásköre az Ár. felülvizsgálatára. Az AB az 1260/B/1997. (1998. 02. 09.) AB határozatában kimondta: „az Alkotmánybíróság nem vizsgálhatja a hatályba léptető rendelkezés alkotmányosságát, mert ez azt is jelentené, hogy [...] az alkotmányozó hatalom jogkörét venné át.” (ABH 1998, 816, 819.) A 61/2011. (VII. 13.) AB határozat annyival lépett túl a korábbi gyakorlaton, hogy bizonyos feltételek fennállása esetén lehetővé tette az Alkotmány, illetve módosításának felülvizsgálatát (ABH 2011, 290.). Az AB megállapította a hatáskörét arra az esetre, ha az alkotmánymódosítás közjogi érvényessége vitatott. Először „Magyarország Alaptörvényének első módosítása” (a továbbiakban: Am1.), majd „Magyarország Alaptörvényének második módosítása” (a továbbiakban: Am2.) elfogadásakor történt meg, hogy az Alkotmány (Alaptörvény) módosításának szánt rendelkezések – az Am1. esetében részlegesen, az Am2. esetében egészében – nem épültek be az Alaptörvénybe. Az Ár.-be az Alaptörvény szabályozási tárgykörébe nem tartozó, attól idegen elemek is bekerültek.

(II) Az AB ezt követően az Ár. jogforrási hierarchiában elfoglalt helyét vizsgálta. Az Ár. 31. cikk (2) bekezdésének utolsó mondata értelmében az Ár. az Alaptörvény részét képezi. Az Ár. jogforrási jellegének a meghatározása során az AB az Alaptörvény Záró rendelkezések 3. pontja alapján megállapította, hogy az Ár. anyagi jogforrása az Országgyűlés. Az AB ezt követően azt elemezte, hogy meghatározható-e az Ár. alaki jogforrásként, és amennyiben igen, úgy milyen alaki jogforrásnak tekinthető. Az AB álláspontjában az Ár. nem mondhatja ki magáról azt, hogy az Alaptörvény része, mivel az Alaptörvény Záró rendelkezések 3. pontjában foglalt felhatalmazás alapján alkották.

(III) Ezt követően az AB azt vizsgálta meg, hogy az Am1. hatálybalépésének következményeként, az Ár. 31. cikk (2) bekezdése, illetve az Alaptörvény Záró rendelkezések 5. pontja alapján az Ár. az Alaptörvény részének tekinthető-e. Megállapította, hogy az Ár. nem tekinthető az Alaptörvény részének, alaki jogforrási helyzete nem egyértelmű, és ellentétes az Alaptörvény egységes jogi dokumentum jellegével. Az AB azt is vizsgálta, hogy ha az Ár. nem az Alaptörvény része, akkor tekinthető-e az Alaptörvény módosításának. Az AB rámutat, hogy az Ár. nem tekinthető az Alaptörvény módosításának illetve kiegészítésének, mivel nem felel meg az Alaptörvény S) cikkében meghatározott kritériumoknak, valamint nem épül be az Alaptörvény normaszövegébe („beépülési parancs”).

(IV) A továbbiakban az AB az arra jogosult indítványa alapján, absztrakt utólagos normakontroll hatáskörben eljárva az Ár.-t egészében és részeiben – függetlenül attól, hogy az Ár. az Alaptörvény része-e vagy sem – formai szempontból, a közjogi érvényesség/érvénytelenség szempontjából felülvizsgálja.

(V) Az AB hatáskörének megállapítását követően az indít-

vány tartalmi vizsgálata során elsőként azt elemezte, hogy eddigi gyakorlata alapján a jogalkotársra adott felhatalmazás túllépése okot adhat-e a jogszabály alkotmányellenességének (alaptörvény-ellenességének) a kimondására. Határozatában kifejtette, hogy az AB gyakorlatában mindvégig nagy hangsúlyt fektetett az Alkotmány 2. § (1) bekezdésében foglalt rendelkezésre, amely szerint „a Magyar Köztársaság független, demokratikus jogállam.” Töretlenül képviselte azt az álláspontot, hogy a jogállamiság részét képező döntéshozatali eljárási szabályok megsértése a döntés közjogi érvénytelenségéhez vezethet. [52/1997 (X. 14.) AB határozat, ABH 1997, 331.; 7/2004. (III. 24.) AB határozat, ABH 2004, 98.]. Az AB korábbi gyakorlata értelmében tehát a jogalkotársra szóló felhatalmazás kereteinek túllépése alkotmányellenességhez vezet [19/1993. (III. 27.) AB határozat, ABH 1993, 431.; 551/B/1993. AB határozat, ABH 1995, 840, 841.; 467/B/2005. AB határozat, ABH 2007, 2526.]. A formai alkotmányellenesség pedig egyúttal a jogállam követelményeinek megsértését is megvalósítja [29/1997. (IV. 29.) AB határozat, ABH 1997, 122.; 70/2002. (XII. 17.) AB határozat, ABH 2002, 409.]. „Egy felhatalmazáson alapuló jogszabály akkor alkotmányos, ha nem lépi túl [...] az Alkotmány szerinti, valamint a felhatalmazó jogszabály által meghatározott törvényi szintű keretet.” [551/B/1993. AB határozat, ABH 1995, 840, 841.]

(VI) A jelen esetben az AB-nek az indítvány alapján vizsgálnia kellett az Ár. megalkotására vonatkozó eljárási szabályok betartását. Az AB elsőként az Alaptörvény Záró rendelkezések 2. és 3. pontjában foglalt alaptörvényi rendelkezések (eljárási szabályok) tartalmát vizsgálta meg abból a szempontból, hogy ezek az alaptörvényi rendelkezések olyan kötelező érvényű felhatalmazó szabálynak tekinthetők-e, amely alapján, és amelynek keretei között köteles volt az Országgyűlés az Ár.-t megalkotni. Az alkotmányozó hatalom az elkülönülten megalkotandó rendelkezésekben csak az átmeneti rendelkezéseket kívánta szabályozni. Az alkotmányozó azzal, hogy a Záró rendelkezések 3. pontjában kimondta, hogy az átmeneti rendelkezések külön elfogadására ad felhatalmazást az Országgyűlésnek, behatárolta ezen rendelkezések tárgyi körét és időbeli hatályát. Az Ár.-nak azok a rendelkezései, amelyek nem felelnek meg az Alaptörvény Záró rendelkezéseinek 3. pontjában foglalt korlátozásnak (vagyis nem átmenetiek, sem tárgyakat tekintve, sem időben) ellentétesek az Alaptörvény ezen pontjával, túllépi az ebben foglalt felhatalmazás kereteit. Az AB irányadó gyakorlata alapján az ilyen szabályok közjogilag érvénytelenek.

(VII) Az AB szerint az Ár. a jelenlegi formájában egyfajta „nyitott kapu” vagy „csúszda törvény”, illetve az „Alkotmánybíróság hatáskörét elvonó törvény”, ezzel tovább bővülnek azok a szabályozási tárgyak, amelyekre az AB-nek azért nincs hatásköre, mert az Alaptörvénybe bekerült rendelkezéseket tartalmilag nem vizsgálhatja felül. Az AB rámutat arra, hogy a közjogi érvénytelenség a jelen ügyben új problémaként jelenik meg. Az ugyanis, hogy az Alaptörvény egy vagy több dokumentumból áll-e, nem pusztán jogtechnikai kérdés.

(VIII) Alkotmányos követelmény, hogy az alkotmányozó hatalom által az Alaptörvényben meghatározott jogalkotársi felhatalmazás egyértelmű legyen. Ha az Országgyűlés az Alaptörvényben foglalt felhatalmazás alapján alkot törvényt, kizárólag

olyan törvényt alkothat, amely egyértelműen elhelyezhető az Alaptörvényben meghatározott jogforrási rendszerben és megfelel a jogforrási hierarchia követelményének. Az Alaptörvényen „kívüli”, a jogforrási rendszerbe el nem helyezhető jogszabályok közjogilag érvénytelenek.

(IX) Végül az érvelés záró részéhez érve az AB megállapítja, hogy az Alaptörvényben foglalt jogalkotási felhatalmazás kereteinek a túllépése súlyos jogbizonytalanságot okozott az Alaptörvényben meghatározott jogforrási rendszerben; megtörte a jogrend és a jogrendszer alapját képező Alaptörvény egységét, vitathatóvá tette annak terjedelmét és tartalmát. Mindezekre tekintettel az AB-nek az Ár. rendelkező részben megjelölt passzusait meg kellett semmisítenie. Az AB nem csupán az eredeti indítványban megjelölt rendelkezéseket helyezte hatályon kívül, hanem az Abtv. 52. § (3) bekezdésében biztosított jogánál fogva a jogbiztonság megóvása érdekében kiterjesztette a vizsgálatot olyan passzusokra (az Am2.-vel az Ár.-ba beiktatott, az előzetes választási regisztrációról szóló, 23. cikk (3) – (5) bekezdés) is, melyek kontrollját az alapvető jogok biztosa nem kezdeményezte. Az AB a jövőre vonatkozóan leszögezte, hogy az átmeneti rendelkezések hasonló módosításait megfelelő indítványra a jövőben is meg fogja semmisíteni.

2.2 Párhuzamos és különvélemények

(P1-I) Holló András alkotmánybíró a többségi állásponhoz azt megerősítő, kiegészítő megjegyzéseket fűzött. Utal arra, hogy az átmeneti rendelkezéseknek az Alaptörvényhez képest szolgálati szerepe van. Ezért az átmeneti norma e jellemzői kiegészítendő két további lényeges elemmel: az Alaptörvény normáihoz képest új alkotmányi szabályozást igénylő társadalmi viszonyt nem szabályozhat, és az Alaptörvény szabályaival ellentétes, az Alaptörvény rendelkezéseit sértő magatartási szabályt nem tartalmazhat. Az alkotmányozó az önmaga számára megszabott, az Alaptörvényben rögzített eljárási kereteket lépte túl, s ezáltal megsértette az Alaptörvényben rögzített maga alkotta eljárás szabályait.

(P1-II) Az Ár. jogforrási jellegéről megállapítja, hogy az alkotmányozó Országgyűlés által alkotott Ár. Alaptörvényhez kapcsolódó alkotmányerejű norma, de átmeneti funkciójából adódóan nem épül be, mint az alkotmánymódosító normák az Alaptörvénybe. Az Alaptörvényhez kapcsolódó „átmeneti alkotmányerejűsége” funkciójából következik: az alkotmányosság kontinuitásának biztosítása, azaz átvezetés az Alkotmányból az Alaptörvénybe.

(P1-III) Holló rámutat arra, hogy AB-nek az Alaptörvény legfőbb védelmezője szerepéből, az Alaptörvényben kifejezetten kiemelt feladatából következik az alkotmányozó hatalom irányában egy erőteljesebb „szignalizációs alkotmányvédelem” az Alaptörvény egységének, belső koherenciájának, zártságának védelme érdekében.

(P2-I) Stumpf István alkotmánybíró párhuzamos indokolásában egyetért a határozatban foglalt azon logikával, amely szerint elsőként az Ár. normatani sajátosságait kellett megvizsgálni. Emlékeztet arra, hogy az AB korábban is egy egységes dokumentumnak tekintette az Alkotmányt, amelyből követ-

kezett az is, hogy az alkotmánymódosításoknak az Alkotmány szövegébe be kellett épülniük (beépülési parancs). A 23/1994. (IV. 29.) AB végzésben foglaltak értelmében „[a]z Alkotmánybíróság nem vizsgálhatja felül és nem semmisítheti meg az Alkotmány egyetlen rendelkezését sem. Ha valamely rendelkezés az országgyűlési képviselők kétharmadának szavazatával az Alkotmány részévé vált, fogalmilag sem lehet annak alkotmányellenességét megállapítani.” [23/1994. (IV. 29.) AB határozat, ABH 1994, 375, 376.]

(P2-II) Véleménye szerint a beépülési parancs az Alaptörvényben a korábbiaknál is egyértelműbben jelenik meg. A 33/2012. (VII. 17.) AB határozat kimondta, hogy „[a]z értelmezésnél az alkotmány-értelmezésre általában irányadó szabályokat kell követni, vagyis egyetlen szabálynak sem lehet olyan tartalmat tulajdonítani, amellyel egy másik kiüresedne. Az Alaptörvény zárt, ellentmondásmentes rendszer.” (Indokolás [94]) (ABH 2012, 242, 249.)

(P2-III) Egyértelműen megkülönbözteti a beépülési parancsból eredő formai és tartalmi követelményeket, az Alaptörvény egységességének és koherenciájának védelme érdekében. Eljut odáig, hogy az AB alkotmányvédő funkciójából az következik, hogy tartalmi okból is megsemmisítheti az Alaptörvényt módosító normát, amennyiben az feloldhatatlan ellentét idézne elő az alkotmányi szövegen belül.

(K1-I) Balsai István alkotmánybíró különvéleménye szerint az alapvető jogok biztosa indítványozói jogosultságát vissza kellett volna utasítani. Az Abtv. 38. §-a értelmében az Alaptörvény értelmezésére – a taxatív felsorolásból eredően – csak meghatározott indítványozók kezdeményezésére kerülhet sor. Az alapvető jogok biztosa nem szerepel a törvény által konkrétan meghatározott indítványozói körben, azaz nincs indítványozói jogosultsága az Alaptörvény értelmezése alkotmánybírói eljárás kezdeményezésére. Mivel az AB az eljárás lefolytatása, azaz az Alaptörvény értelmezésének elvégzése mellett döntött, vállalnia kellett volna, hogy azt az arra jogosulttól származó indítvány hiányában, tehát teljes egészében hivatalból tette.

(K1-II) Az AB azt a látszatot kelti, hogy – hatáskörét túllépve – indokolatlanul válogat az Alaptörvény rendelkezései között, valamint az Alaptörvény védelmének legfőbb szerve helyett annak felhatalmazás nélküli módosítójaként lép fel.

(K1-III) Balsai végül arra tér ki, hogy az Ár. nem tekinthető Alaptörvény-módosításnak, ugyanis tartalmilag nem módosítja az Alaptörvény becikkelyezett szakaszait, hanem kiegészíti azt, ezért az S) cikk megsértésére alapozott közjogi érvénytelenség az Ár. esetében fel sem merülhet.

(K2-I) Dienes-Oehm Egon alkotmánybíró különvéleménye alapján az indítványt a hatáskör hiánya miatt eleve vissza lehetett volna utasítani, az Abtv. 64. § a) pontjára hivatkozással. Az Alaptörvény záró rendelkezései 3. pontjának és az Alaptörvény *posztambuluma*nak egybevetéséből egyértelműen megállapítható, hogy az Alaptörvény tartalmába az alkotmányozó eleve beleértette a külön eljárásban, de alkotmányozási céllal megállapítandó átmeneti rendelkezéseket.

(K2-II) Az indokolás alapvetően téves kiinduló pontja az, hogy helytelenül értelmezi a *posztambuluma* „egységes” sza-

vát egyben „beépítési parancsnak” is. Nem lehet azonban nem észrevenni, hogy a múlttal, különösen az 1949-ből származó Alkotmánnyal minden tekintetben szakítani kívánó alkotmányozó hatalom az alkotmányozás stílusában és módjában is a korábbtól eltérő megoldásra, valamint Magyarország alkotmányos állami folytonosságának kifejezésre juttatására törekedett. Az Alaptörvény preambuluma történeti alkotmányunk vívmányait tiszteletben tartandónak, az R) cikk (3) bekezdése pedig e vívmányokat értelmezési keretnek tekinti. Márpedig történelmi alkotmányunk sohasem volt egységes szerkezetbe, külön törvénybe foglalva, tételei az évszázados fejlődés folyamán alakultak ki.

(K2-III) Kiemeli, hogy a határozat olyan rendelkezéseket is meg kíván semmisíteni, amelyeknek a saját logikája (szűk értelemben vett átmenetiség) alapján is átmeneti rendelkezések kellene minősülniük.

(K2-IV) Felhívja a figyelmet arra, hogy az indokolás IV. részének 7. pontja a demokratikus jogállam alkotmányossági kritériumait – a nemzetközi jog úgynevezett *ius cogens*-ének alárendelten – olyan megváltoztathatatlan, örök kategóriának tartja, amely adott esetben jogosultságot biztosít az AB számára valamely alkotmány-módosítás tartalmi vizsgálatára is. Ez az álláspont erre vonatkozó alkotmányos felhatalmazás hiányában, illetve a nemzeti szuverenitásalapú nemzetközi jog léteire figyelemmel nem tartható fenn.

(K3-I) Lenkovics Barnabás szilárd meggyőződése, hogy az alkotmányi rendelkezések felülvizsgálatára az AB-nak nincs hatásköre, bár szignalizációs hatáskörét az AB eddig is gyakorolhatta.

(K3-II) Rámutatott arra, hogy ugyanazon mércéket, melyeket stabil vagy legalább annak vélt körülmények között az AB kidolgozott és a jogalkotóval (de nem az alkotmányozóval) szemben alkalmazott, a jelentősen átalakult történelmi környezetben változatlanul alkalmazni nem lehet.

(K3-III) Kiemeli, hogy az Országgyűlésnek jogában állt új, az eddig szokásostól eltérő megoldásokat választani, az Országgyűlés által alkotmányos jelentőségűnek minősített kérdéseket külön, átmenetinek nevezett rendelkezések között elhelyezni. Ugyanúgy megtehetette azt is, hogy ezt a külön dokumentumot inkorporálás nélkül, oda- és visszautaló szabályokon keresztül nyilvánítsa az Alaptörvény részének. Az a tény, hogy a jogalkotó döntése nyomán a – Magyarország jogrendszerének csúcán elhelyezkedő – alkotmány jelenleg két dokumentumba van foglalva, nem teszi bizonytalanná annak megítélését.

(K4-I) Szalay Péter alkotmánybíró úgy foglal állást, hogy az alapvető jogok biztosa eredeti indítványát el kellett volna utasítani, mert az alkotmányozónak lehetősége volt arra, hogy az Ár. rendelkezései között rögzítse e dokumentum alaptörvényi jellegét.

(K4-II) Feloldhatatlannak tartja az ellentmondást aközött, hogy esetünkben az AB voltaképpen tartalmi vizsgálatot végzett, és aközött, hogy mégis formai okokra alapozott közjogi érvénytelenséget állapított meg.

(K4-III) Felidézi, hogy „Magyarország Alaptörvényének első módosítása (2012. június 18.)”, valamint a „Magyarország Alaptörvényének második módosítása (2012. november 9.)” címet

viselő norma úgy rendelkezik, hogy ezeket a normákat az Országgyűlés mint alkotmányozó hatalom alkotja meg, illetve mindkét norma félreérthetetlenül úgy fogalmaz, hogy az Alaptörvény kifejezett módosításának szándékával alkották.

(K4-IV) Téves felfogásnak tartja, amely az Alaptörvény Záró Rendelkezések 3. pontjában foglaltakat további alkotmányozásra, jogalkotásra vonatkozó felhatalmazásnak tekinti, hiszen ilyen felhatalmazásra az Országgyűlésnek, mint alkotmányozó vagy törvényhozó hatalomnak saját magától nincs szüksége.

(K5-I) Szívós Mária alkotmánybíró véleménye az, hogy az AB hatáskörét túllépve, jogilag elfogadhatatlan és következtelen érveléssel hozta meg döntését; az AB-nak az indítványt hatáskör hiányára hivatkozással vissza kellett volna utasítania.

(K5-II) Álláspontja alátámasztására egyfelől arra hivatkozik, hogy az Alaptörvény Záró Rendelkezések 3. pontjában az alkotmányozó hatalom azt deklarálta, hogy az egységes Alaptörvényhez az átmeneti rendelkezések hozzá kapcsolódnak, azonban elfogadásuk külön történik. Másfelől az Ár. elfogadásakor az Alaptörvény még nem volt hatályos, így értelemszerűen joghatás sem fűződhetett hozzá. Jelen esetben az AB az alkotmányozó hatalom jogkörét gyakorolta. A mostani döntés újra értelmezi a hatalommegosztás rendszerét.

(K5-III) A határozat indokolása súlyos ellentmondásba kerül önmagával, mivel egyfelől az általa átmenetinek vélt rendelkezések esetében elfogadja, hogy az Ár. az Alaptörvény részét képezi és elfogadására külön került sor, és ezáltal – a megsemmisítésükre tett javaslat hiányában – az Alaptörvénnyel egyezőnek tartja; másfelől viszont az Ár. jogforrási helyzetét illetően jogbizonytalanság kialakulását állítja.

(K5-IV) Történelmi párhuzamként említi az Alkotmány preambulumban rögzített átmeneti jellegét és úgy véli, ennek semmilyen jogkövetkezménye nem lett, nem következett belőle az alkotmányozó kezének megkötése. Ezért az Ár. esetében sem indokolt ilyen korlátozásokat támasztani.

3. A rendelkező rész és a *ratio decidendi*

Az AB megállapítja, hogy Magyarország Alaptörvénye átmeneti rendelkezéseinek (2011. december 31.) a kommunista diktatúrából a demokráciába való átmenetről szóló része (preambuluma), 1–4. cikke, 11. cikk (3) és (4) bekezdése, 12., 13., 18., 21., 22. cikkei, 23. cikk (1) és (3) – (5) bekezdései, 27. cikke, 28. cikk (3) bekezdése, 29. cikke, 31. cikk (2) bekezdése, valamint 32. cikke alaptörvény-ellenes, ezért azokat a kihirdetésükre visszamenőleges hatállyal, 2011. december 31-ével, illetve a 23. cikk (3) – (5) bekezdését 2012. november 9-ével megsemmisíti.

A döntés mögötti elvek, amelyeket az Alaptörvény B) cikk (1) bek., S) cikk, R) cikk (1) bek. alapján állapítottak meg, a következők:

- a) a jogrendszer csúcán elhelyezkedő norma egységének elve és zártsága;
- b) az Alaptörvény módosításainak be kell épülnie az alkotmányi szövegbe (beépítési parancs),
- c) a jogalkotó nem lépheti túl a számára magasabb szintű jogszabályban adott felhatalmazás kereteit;

d) az AB-nek általános alkotmányvédelmi funkciójából, illetve normakontroll hatásköréből következően nincs hatásköre az alkotmánymódosítás tartalmi vizsgálatára, azt csak formai szempontból vizsgálhatja, és közjogi érvénytelenségét állapíthatja meg.

4. Az érvelés kritikája

4.1. A döntés érvelésének kritikája

Ad (I). A döntés végső konklúziójával egyet lehet érteni, az ahhoz vezető logikai folyamat azonban több ponton kifogásolható. Megkérdőjelezhető, hogy helyes-e a testület korábbi, alkotmánymódosítás utólagos felülvizsgálatára vonatkozó megállapításait kiindulópontnak tekinteni. Az indokolás is rámutat arra, hogy az Ár. olyan jellegzetességeket mutat, melyek elhatárolják valamennyi már létező jogforrási kategóriától. Erre figyelemmel célszerű lett volna a jogforrási helyzet tisztázásával kezdeni az érvelést, az alkotmánymódosítások problémája a határozat kapcsán csak e körben értelmezhető. Az AB azelőtt állapította meg az indítvány elfogadhatóságát és hatáskörét az Ár. felülvizsgálatára, hogy tisztázta volna annak jogforrási jellegét, így az alapvető jogok biztosának indítványozói jogosultságát. Indokolt lett volna már csak ezért is az Ár. jogforrási mibenlétének kérdésével kezdeni az indokolást, mivel e norma alkotmányi erejének esetén a biztos indítványozói jogosultsága kizárható. Ebben az esetben a testület hivatalból folytathatott volna formai felülvizsgálatot.

Ad (II). Nem világos, miért tekint el az AB attól a tényről, hogy az Alaptörvény az Ár.-et saját részének tekinti, nem csupán az Ár. deklarálja magát az Alaptörvénnyel egy szinten álló normának. Továbbá felvethető, hogy e kérdésnek az Alaptörvény első módosítását követően gyakorlati jelentősége alig lehet, miután már nem az a valódi kérdés, hogy az Ár. kimondhatja e magáról, hogy az Alaptörvény része, hanem az, hogy mi következik abból, hogy az Alaptörvény alkotmányi szintre emeli az Ár. rendelkezéseit.⁵ Az Ár. tárgyalt passzusának megsemmisítése önmagában logikus lépés, elmaradt azonban annak hangsúlyozása, hogy megsemmisítését alapvetően tartalmi szempontok indokolták. A határozatban is gyakran hivatkozott jogbiztonság érvényesülését súlyosan veszélyeztetné, ha valamely jogi norma önmagát az Alaptörvény alkotórészének nyilváníthatná.

Ad (III). Az Ár. és az Alaptörvény viszonyára megfogalmazott válasz az indokolás egyik legellentmondásosabb része, hozzá kell tennünk azonban, hogy maga a tárgyalt kapcsolat valóban igen problémás. Az AB levonja azt a következtetést, hogy az Ár. az alkotmánykonstrukciónak nem eleme, az Alaptörvénynek nem része. Nem tud viszont alternatívát felvázolni arra, hogy tulajdonképpen minek kell tekintenünk az Ár.-t, ha nem tulajdonítunk neki alkotmányos jelleget. Ez már csak azért is legalábbis támadható, mert maga az Alaptörvény nyilvánítja alkotmányi normának az Ár.-t, így az említett megállapításával a testület valóban szembe került egy alaptörvényi rendelkezéssel. E helyzet tisztázására mindenképpen szükség lett volna, hiszen amennyiben nem tartjuk az Ár.-t beilleszthetőnek

a jogforrási hierarchiába (az indoklás több erre utaló kitélet is tartalmaz), annak következménye a közjogi érvénytelenség és a teljes norma megsemmisítése kellene, hogy legyen. Ezzel szemben a testület a jogforrási jelleggel kapcsolatos megállapításainak következményeit nem vonja le, döntését más irányból támasztja alá. Az Ár. Alaptörvényen kívüli státusza tehát tulajdonképpen nem is lényegi eleme a határozatnak, hiszen a döntés nem ezen alapul. Így különösen indokolatlan lépés az Ár. „senkiföldjére helyezése”. Ugyancsak kérdéses az, hogy érdemes-e az Ár. és az Alaptörvény S) cikke közti összefüggést keresni, amikor az Ár. nem itt jelöli meg saját forrását és az Alaptörvény külön is nevesíti a megalkotására adott felhatalmazást.

Ad (IV). Az inkorporációs kötelezettség, vagyis a beépülési parancs esetében ismét több kérdéses pont akad. Egyrészt nem meggyőző az az érv, hogy önmagában az Alaptörvény fizikai szétválasztása jogbizonytalansághoz vezetne. Számos külföldi példa hozható amellelt, hogy több alkotmányi erővel felruházott norma áll a jogrendszer csúcán [pl. francia III. köztársaság, sőt a jelenlegi francia rendszer is (bloc de constitutionnalité), a jelenlegi svéd alkotmányos rendszer], a történeti alkotmányok szerkezete pedig még összetettebb. Ugyanakkor meg kell jegyezni, hogy Németországban alkotmányi szinten létezik a beépülési parancs⁶, bár ezt maga az alaptörvény is megtöri a 140. cikkével.⁷ A helyzet sajátossága sokkal inkább abból ered, hogy az Ár. nem csupán átmeneti jellegű rendelkezéseket tartalmaz, mint a későbbiekben erről még szó lesz. Az Alaptörvény egységességének követelménye egyrészt ingatag alapon nyugszik a tekintetben, hogy egy normatív erővel nem bíró deklaratív kijelentés az egyik fontos, mellette szóló érv. Másrészt nem világos, hogyan viszonyul a testület ahhoz a kérdéshez, hogy az Ár.-tól eltekintve sem feltétlenül lesz teljesen egységes az alkotmánykonstrukció. Ráadásul az Ár. egészét nem semmisíti meg az AB, tehát tulajdonképpen nem orvosolja az általa megfogalmazott problémát. Sokkal meggyőzőbb a csúszdatörvény jellegre való utalás, vagy a felhatalmazás túllépésével kapcsolatban kifejtettek. A másik vitatható elem a vizsgálat formai jellegének leszögezése. Miután az AB nem tekintette az Alaptörvény részének az Ár.-t, ebből az következik, hogy a tartalmi felülvizsgálatra vonatkozó tilalom sem vonatkozik a tárgyalt normára. Ennek ellenére itt is tetten érhető, hogy a testület gyakorlatilag alkotmányi szintű normaként kezelte az Ár.-t, annak ellenére, hogy kimondta ennek el-

5 Az Alaptörvényből is kitűnik, de megszővegezői is úgy foglaltak állást: „az Alaptörvény nem azonos a szélesebb értelemben vett alkotmány fogalmával, abba beletartoznak az Alaptörvény átmeneti rendelkezései, a sarkalatos törvények, a történeti alkotmány vívmányai, valamint az értelmezési segédelvek.” Lásd ABLONCZY Bálint: *Az Alkotmány nyomában. Beszélgetés Szász Józseffel és Gulyás Gergellyel*. (Kerepes: Elektromédia Kft. 2011.) 39.

6 Grundgesetz 79. cikk (2) bekezdés.

7 A Grundgesetz 140. cikke az alkotmány részének tekinti az 1919. évi weimari alkotmánynak a vallási közegekre vonatkozó egykori rendelkezéseit (igaz, azok tartalma természetükénél fogva nem változtatható). Vö.: SZENTE Zoltán: „Az Alkotmánybíróság döntése Magyarország Alaptörvényének Átmeneti rendelkezései alkotmányosságáról” *JeMa* 2013/2. 17.

lenkezőjét. Ezért tartózkodott a tartalmi vizsgálatról, vagy legalábbis az eljárás ilyen jellegének kimondásától. Mindazonáltal számos érv hozható fel a vizsgálat tisztán formai vagy tartalmi jellege mellett, a leghelyesebb minden bizonnyal az, ha felismerjük vegyes jellegét. Az alapvető kérdések inkább formaiak, hiszen egy norma jogforrási jellegéről, illetve egy felhatalmazás kereteiről beszélünk. Azonban a határozat e formai problémák megválaszolása érdekében szükségszerűen tartalmi kérdéseket is érint.

Ad (VI). A felhatalmazással kapcsolatos érvelés lényegét tekintve nehezen támadható, a nehézséget az jelenti, hogy e körben viszont már levonja a testület az Alaptörvénytől való elkülönülés következményeit, amennyiben egy alaptörvényi passzusnak való meg nem felelés eredményezi az érintett rendelkezések hatályon kívül helyezését. E logika összhangban áll azzal a megállapítással, hogy az Ár. önálló norma, pusztán e szemszögből nézve a határozat indokolása kimerítőnek tekinthető.

Ad (VII). Az AB leszögezi, hogy a közjogi érvénytelenség eddig nem tapasztalt esetével áll szemben, de nagy kérdés, a megoldást miért, vagy miért csupán a felhatalmazó rendelkezések segítségével kereste. Ha pedig így tett, miért nem tekintette az Ár.-t az Alaptörvény részének, szembe helyezkedve az Alaptörvény rendelkezésével. A végeredmény minden bizonnyal ugyanez lett volna, hiszen az alkotmányi rendelkezést közjogi érvénytelenségre való hivatkozással ugyanúgy hatályon kívül helyezhette volna az AB.

Ad (VIII). Itt a már többször érintett fő ellentmondást tapasztalhatjuk: az AB eljut odáig, hogy valamennyi, a jogforrási hierarchiában el nem helyezhető jogszabály közjogilag érvénytelen, ennek ellenére az Ár.-nak csak egy részét semmisíti meg. Megkérdőjelezhető az az állítás, hogy meghatározhatatlan az Ár. jogforrási szintje, viszont a testületnek a teljes normát közjogilag érvénytelennek kellett volna nyilvánítania, amennyiben így ítélte meg az Ár. jellegét.

Ad (IX). Az AB döntése értelemeszerű, ha a közjogi érvénytelenség forrásának a jogalkotásra adott felhatalmazás túllépését tekintjük. Megválaszolatlan marad viszont az a felvetés, mi lesz a következménye annak, hogy a jogalkotó a jogforrási hierarchiába be nem illeszthető normát alkotott. A testület ugyan felveti korábban, hogy pl. az alkotmányozó Alaptörvényben rögzíthetne egy új jogforrási szintet, maga az AB viszont nem tesz közvetlen lépéseket a helyzet kezelésére (pl. a teljes Ár. megsemmisítésével).

4.2. A párhuzamos és különvélemények érvelésének kritikája

Ad (P1). Holló András párhuzamos indokolása megalapozottan árnyalja a többségi álláspont alátámasztására kifejtetteket. Megoldást kínál az Ár. átmeneti szerepének és az Alaptörvény egységének összeegyeztetésére előbbi szolgálati funkciójának felismerésével. Bár a gyakorlati kérdésekre választ ad, elméleti szempontból kevésbé meggyőző az átmeneti alaptörvényi jellegre vonatkozó nézete, hiszen ilyen minőséget különösen az alkotmányi szint esetében jogrendszerünk nem ismer. Több alkotmánybíró részéről is felmerült a szignalizációs alkotmányvé-

delem lehetősége, illetve a végső felelősség alkotmányozóra történő telepítése. Kétségtelen, hogy végső soron az alkotmányozó joga az alkotmány szerkezetének és tartalmának kialakítása, azonban az AB alkotmányvédő szerepe nehezen érvényesülhetne jelzések útján. Ezért a szignalizáció mellett számos legitim érv hozható fel, a közjogi érvénytelenség megállapítása viszont önmagában nem lép túl az AB hatáskörén. A végső döntés az alkotmányozó kezében marad, lehetősége van új jogforrási kategória létrehozására, vagy az Alaptörvény módosítására. Azóta tudjuk, az Országgyűlés élt is alkotmányozó hatalmával, Magyarország Alaptörvényének negyedik módosítása nagyrészt a megsemmisített átmeneti rendelkezéseket építette be az Alaptörvénybe.

Ad (P2). Stumpf István a beépülési parancs létjogosultságát igyekszik alátámasztani az elmúlt bő két évtizedből hozott példák segítségével. Az Alaptörvény koncepciója gyökeresen eltér a korábbi Alkotmány rendszerétől, ezért nem meggyőző a szélesebb értelemben vett alkotmány kapcsán a korábbi Alkotmányra vonatkozó megállapításokat idézni. Számos esetben fontos forrás lehet az elmúlt két évtized AB gyakorlata, azonban az alkotmányi szöveg változását nem hagyhatjuk figyelmen kívül. A 33/2012. (VII. 17.) AB határozat már sokkal inkább releváns, az alkotmánykoncepció tartalmi és formai ellentmondás-mentességéről kifejtettek pedig megalapozottan árnyalják a többségi határozat indoklásában foglaltakat (ABH 2012, 242.) Az alkotmánymódosítás tartalmi alkotmányellenességének felvetése egy régóta húzóódó szakmai vitát vet fel, melyben az AB gyakorlata mindezidáig következetes maradt.

Ad (K1). Balsai István alkotmánybíró különvéleménye a már többször érintett ellentmondást feszegeti: nem következetes a többségi határozat abban, hogy az Alaptörvény részének tekintik-e az Ár.-t, vagy sem. Amennyiben előbbi álláspontot fogadjuk el, Balsai megállapítása helyes annyiban, hogy ez esetben valóban nem az alapvető jogok biztosának indítványára, hanem csak hivatalból járhatott volna el az AB. Balsai logikájából nem következik viszont az, hogy az AB az Alaptörvény módosítójaként lépne fel, hiszen az eljárási szabályt sértő alkotmánymódosítás közjogi érvénytelenségének megállapítására lehetősége van a testületnek.

Ad (K2). Dienes-Oehm Egon különösen az Alaptörvényben nevesített értelmezési segédelvekre hivatkozik, az alkotmányozó célját igyekszik beazonosítani, valamint a történeti alkotmány vívmányaira hivatkozik. Előbbi érve alighanem helytálló, utóbbi esetében az összkép jóval összetettebb. A történeti alkotmány vívmányai annyiban merülhetnek fel párhuzamként, hogy hasonlóan a valóban átmeneti jellegű rendelkezésekhez csak egyes alaptörvényi cikkek vonatkozásában értelmezhetőek, mintegy járulékos jogforrási jelleggel bíró, kiegészítő elemei az alkotmánykoncepciónak. Ennél több kapcsolat viszont nem mutatható ki az Ár. és az R) cikk (3) bekezdése között. A történelmi körülmények figyelembevétele nem idegen az AB gyakorlatától [30/1992. (V. 26.) határozat, ABH 1992, 167. és 18/2004. (V. 25.) AB határozat, ABH 2004, 303, 310.], ez azonban önmagában nem lehet kellő indok rendezetlen jogforrási státuszú normák megalkotására.

Ad (K3). Lenkovic Barnabás a már tárgyalt szignalizációs

megoldás mellett érvel, valamint Dienes-Oehm alkotmánybíróról is hangsúlyosabban említi a történelmi körülményeket, az alkotmányozás folyamatát, valamint a gazdasági válsághelyzetet. Kérdéses, hogy meddig lehet elmenni az alkotmányosság mércéjének meghatározásánál a történelmi körülmények figyelembevételével. Azt mindenestre le kell szögeznünk, hogy ez a felfogás nem idegen az Alaptörvény szabályozási módszerétől (gondoljunk csak az AB hatáskörének átmeneti korlátozására). Azzal a megállapítással, hogy az alkotmánykoncepció az Ár.-től eltekintve sem egységes (és soha nem is volt az) nehéz lenne vitakozni.

Ad (K4). Szalai Péter különvéleménye több ponton is nehezen elfogadható megállapításokat tesz. Az a felfogás, miszerint az Ár.-nek lehetősége van arra, hogy saját magát az Alaptörvény részének nyilvánítsa, hosszú távon is bizonytalanná tehetné az alkotmánykonstrukció kereteit, hiszen újabb és újabb normák jelenhetnének meg, melyek azt állíthatnák magukról, hogy az Alaptörvény részei. Szalai felhatalmazást érintő véleménye nem választja szét az Országgyűlés különböző funkcióit, azt a tényt, hogy az alkotmányozó és a törvényhozó hatalom valójában két külön fogalom, más kérdés, hogy Magyarországon mindkettő letéteményese az Országgyűlés. Az alkotmányozó hatalom nem jogosít fel arra, hogy a Ház kétharmados többséggel alkotmányi háttér nélkül emeljen egyes normákat alkotmányos szintre. Az alkotmányozónak lehetősége van a mindenkorai alkotmány szerkezetének kialakítására, azonban ennek során köteles ügyelni a jogállamiság szempontjaira, a szélesebb értelemben vett alkotmány kontúrjainak felismerhetőségére. Ezért szükséges lehatárolni az Alaptörvény törzsszövegét a kiegészítő elemektől, melyek csak egyes cikkek vonatkozásában kaphatnak szerepet.

Ad (K5). Szívós Mária alkotmánybíró áll legmarkánsabban szemben a többségi döntéssel, szinte valamennyi, már említett kritikát feleleveníti, újabb érvekkel erősítve azokat. Szívós Mária bírálta a többségi érvelést, amennyiben álláspontja szerint az AB döntésével valójában alkotmányos rendelkezések tartalmi felülvizsgálatát próbálta leplezni, továbbá az Ár. megsemmisítése miatt az AB-t egyaránt hatáskör-túllépéssel vádolja. Arra is kitér, hogy az Ár. megalkotására vonatkozó alaptörvényi rendelkezés felhatalmazó jellegű, mivel az Ár. elfogadásakor az Alaptörvény még nem is volt hatályban. Különvéleményében nehéz azonosulni a korábbi és a jelenlegi alkotmány összevetésével, ahol a korábbi Alkotmány preambulumban rögzített átmeneti jellegét azonosítja az Ár. átmeneti jellegével, mivel az elmúlt két évtized átmenetisége egészen mást jelentett, mint amit az átmeneti rendelkezések esetében értünk ez alatt. A rendszerváltást követően maga az Alkotmány volt átmeneti jellegű, ez azonban csak annak kötelezettségét vethette fel, hogy idővel véglegesnek tekintett szöveget kell alkotni. Ezzel szemben az átmeneti rendelkezések (a valóban átmeneti jellegűeket érve most ez alatt) jellegükénél fogva egyes alaptörvényi rendelkezésekhez kötődnek, időbeli hatályuk is korlátozott. Míg a korábbi Alkotmány átmenetisége egy a jövővel szemben megfogalmazott parancs volt, az Ár. eredeti funkciója az volt, hogy egy alkotmányos változás zökkenőmentes lebonyolítását elősegítse.

5. Az eset jelentősége

Túlzás nélkül kijelenthető, hogy a tárgyalt AB határozat az egyik legfontosabb és talán legösszetettebb döntése a testületnek az utóbbi években. Az indítvány elbírálása számos részlet tisztázását igényelte, a végső döntéshez hosszú és kacsaringós út vezetett. A szóban forgó eset egészen egyedi, hozzá közel állót nem találunk az elmúlt bő két évtized gyakorlatában, nem zárható ki azonban, hogy a közeljövőben találkozunk még ilyen típusú döntésekkel. A határozat sajátossága ugyanis az, hogy mindenekelőtt az alkotmánykoncepció tisztázására, a jogrendszer csúcsán elhelyezkedő norma jellegének és határainak beazonosítására törekedett. Az ügy elsődleges tárgyát nem egy szabályozás alkotmányosságának megítélése képezte, hanem annak eldöntése, hogy az érintett norma az alkotmány részét képezi-e, vagy sem. 2012 előtt ilyen típusú aggály elképzelhetetlen lett volna, az Alaptörvény azonban több nyitott kérdést is felvet, melyek közül az Ár. csupán az egyik. Az új alkotmányos rendszer megszilárdulását a továbbiakban is kísérhetik hasonló jelentőségű AB döntések, melyek a formálódó új koncepció végleges struktúráját alakítják majd. Kétségtelen, hogy a határozat számos vitatható elemet, önellentmondást és logikai buktatót tartalmaz, azonban ehhez mindenképp hozzá kell tennünk, hogy egy ebben a formájában precedens nélküli ügygel állunk szemben, mely páratlanul elágazó érvelés mentén nehezen kezelhető jogi problémákra kísérelt meg válaszokat adni.

Összességében a végkövetkeztetés és a döntés tartalma támogatható, az azt alátámasztó érvelés azonban több ponton is hibás. Az eset jelentőségét és összetettségét a párhuzamos és különvélemények nagy száma is jelzi, az alkotmánybírák csaknem fele fűzött kommentárokat a többségi állásponhoz. A döntés súlyával az alkotmánybírák már annak meghozatalakor tisztában voltak, hiszen az új választási eljárási törvény egyes rendelkezéseinek megsemmisítését célzó indítvány sorsa jelen ügy eredményétől függött. Mivel az AB kiterjesztette vizsgálódását az Ár. valamennyi rendelkezésére, hatályon kívül helyezte az előzetes regisztráció „alkotmányi” alapját megteremtő rendelkezéseket és egy héttel később a választási eljárási törvény vonatkozó szabályait ennek megfelelően alkotmányellenesnek ítélte [1/2013. (I. 07.) AB határozat, Magyar Közlöny 3/2013. január 7. 437]. Az alkotmányozó a határozatot úgy értelmezte, hogy a formai okból megsemmisített joganyag egyértelműen alkotmányi szintre emelésével kezelheti a kialakult helyzetet, ezért február elején a kormánypárti frakciók benyújtották Magyarország Alaptörvényének negyedik módosítására tett javaslatukat. A parlamenti vita során jelentősen átírt szöveget végül 2013. március 11-én szavazta meg az Országgyűlés 265 képviselő támogató voksával. Az AB által kifogásolt normák többsége az Alaptörvénybe került, így minden kétséget kizáróan alkotmányi szintű joganyag lett. Feltételezhető, hogy az ügynek lesz folytatása, hiszen ezt a határozatot egy hosszabb folyamat részeként kell kezelnünk, melynek során kirajzolódik az alkotmányozó és az AB pozíciója a megváltozott alkotmányi környezetben.

Szentgáli-Tóth Boldizsár Artúr IV. évf. joghallgató • Eötvös Loránd
Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar • totboldi@gmail.com